

Warunki prowadzenia zrównoważonej gospodarki rybackiej wspierającej obecność rybołowa

Opracował: prof. dr hab. inż. Roman Kujawa
Specjalista ds. akwakultury, ekspert ornitolog, przyrodnik
Autor dokumentacji fotograficznej

Projekt współfinansowany ze środków Komisji Europejskiej w ramach Programu LIFE, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe i Komitetu Ochrony Ornitów

Główne zagadnienia

- Warunki prowadzenia zrównoważonej gospodarki rybackiej, która będzie wspierać obecność rybołowa,
- Wskazanie korzyści z obecności rybołowów na obszarze akwenów użytkowanych gospodarczo.

Analizując potencjalne przyczyny spadku populacji rybołowa w Polsce trudno jednak zrozumieć dlaczego mimo podobnych warunków środowiskowych w innych krajach Europy populacje rybołowa są tam stabilne a w Polsce nie.

Niemcy

- W Niemczech, gdzie nastąpił spektakularny wzrost liczebności rybołowa już w latach 80-tych podjęto odpowiednie zarządzenia ochronne,
- Zabroniono wspinania się na drzewa i stopy wysokiego napięcia oraz fotografowanie i filmowanie przy gniazdach.
- Utworzono strefy ochronne dla każdego gniazda rybołowa:
 - w promieniu do 100 m w okresie X-XII pozwolono na wycinanie tylko pojedynczych drzew bez zmiany charakteru siedliska;
 - w promieniu do 300 m od gniazda niezbędne prace leśne (wyrąb i wywóz drewna, trzebieże) były możliwe w okresie IX-XII;
 - w promieniu do 300 m zabronione zostały polowania w okresie II-VII.

Polska

- Również w Polsce siedliska lęgowe rybołowów są pod względem prawnym odpowiednio chronione,
- Sztuczne platformy dla rybołowa są u nas podobnie jak w Europie powszechnie stosowaną metodą ochrony,
- Do ich budowania zachęca fakt, że są one chętnie zajmowane przez ptaki,

Sztuczne gniazda

- Dzięki sztucznym gniazdom ptaki zasiedlają nowe miejsca i zwiększają się ich szanse lęgowe,
- Niejednokrotnie stanowią także skuteczną metodę natychmiastowej interwencji w przypadku zniszczenia gniazda z młodymi przez wiatr,
- W krótkim czasie można zniszczone gniazdo odbudować i umieścić w nim podłoże, który dalej będzie wychowywany przez ptaki dorosłe,
- Problemem jest jednak jakość i sposób umieszczenia platform z gniazdami, czym powinni zajmować się osoby z doświadczeniem alpinistycznym we współpracy z ornitologami.

Platformy z gniazdami zasiedlone przez rybołowcy nie przyniosą spodziewanego rezultatu bez równoległych działań zabezpieczających bazę żerową dla tego gatunku i masowej edukacji myśliwych i środowiska hodowców ryb

Najważniejsze zadania realizowane obecnie w zakresie ochrony rybołowca

- Inwentaryzacja nowych rewirów i gniazd rybołowca na terenie całego kraju (współpraca z PGL LP).
- Projektowanie i weryfikacja granic stref ochronnych (współpraca z RDOŚ).
- Coroczna kontrola wszystkich gniazd przez stałych opiekunów (współpraca z GIOŚ).
- Konsekwentna budowa sztucznych gniazd w miejscach, gdzie naturalne gniazda ulegają zniszczeniu oraz na wytypowanych stępach energetycznych w zachodniej Polsce (współpraca z PGE).
- Piętnowanie przypadków strzelania do ptaków drapieżnych (współpraca z mediami).
- Aktywne szkolenie służb leśnych, energetycznych oraz myśliwych i hodowców ryb w zakresie rozpoznawania, biologii i form ochrony rybołowca.

Zadania konieczne do zrealizowania w najbliższej przyszłości

- Wypracowanie systemu dopłat i/lub rekompensat dla hodowców ryb.
- Przygotowanie publikacji popularnonaukowych oraz specjalistycznych o rybołowcu.
- Podjęcie kampanii edukacyjnej opartej o projekt badania satelitarnego tras przelotu 10 polskich rybołowców oraz transmisje online z 2 gniazd tego gatunku.
- Opracowanie założeń do projektu translokacji ptaków młodocianych z populacji skandynawskiej i niemieckiej w wybranych parkach narodowych w Polsce.

Rekompensaty czy dopłaty?

- Wprowadzenie rekompensat lub dopłat dla hodowców ryb mogłoby w istotny sposób wpłynąć na możliwość wzrostu polskiej populacji rybołowca.
- W tym celu należałoby dokładnie ocenić wielkość strat czynionych przez rybołowcy w danym gospodarstwie rybactwem tak aby rekompensowały one z nadwyżką straty i zachęcały właścicieli czy też dzierżawców do ochrony tych rzadkich ptaków.

Proponowane dopłaty

Szacunkowy roczny koszt wszystkich odszkodowań spowodowanych przez około 50 par rybołowców przy założeniu, że cena

1 kg ryb wynosi 10 do 12 złotych wyniósłby około:

50 par x 175 kg ryb/parę/ sezon x 10-12 zł / 1 kg ryb = 87 500 do 105 000 PLN

Okolo 2000 PLN /para/rok

Spostrzeżenia

- Przy wylczeniu wszelkich rekompensat należy brać pod uwagę również fakt, iż rybołowcy bardzo często polują na ryby kolorowe będące tarlakami i mające dla hodowcy znacznie większą wartość niż kilkanaście PLN za kg.
- Ryby kolorowe takie jak jazie orfy, złote liny, karpie koi, karpasie kolorowe są łatwą zdobyczą dla rybołowców, gdyż są doskonale widoczne ze względu na jaskrawe ubarwienie.
- Na odbudowanie przetrzebionego stada tartowego musi często czekać 4-5 lat.

- Przy wyliczaniu wszelkich rekompensat należy brać pod uwagę również fakt, że tolerując na stawach obecność rybołówów równocześnie zmuszeni jesteśmy akceptować inne ptaki rybożerne takie jak: czaple białe, czaple siwe oraz kormorany,
- Czaple polują raczej w płytkich wodach a kormorany potrzebują znacznie więcej wody aby zanurkować za rybą,
- Ptaki te ze względu na ich liczebność wyławiają znacznie więcej ryb niż rybołowcy,

- Ptaki doskonale się między sobą komunikują i przekazują informacje o łowisku,
- Jeżeli zaakceptujemy obecność na stawach kilki osobników czapli czy też kormoranów, w krótkim czasie będą ich dziesiątki, a wtedy nasze ryby zaczynają w szybkim tempie „wyfruwac” ze stawów,
- Wówczas jedynym sposobem jest odstraszenie ptaków najczęściej za pomocą huków wystrzałów,
- Stosowanie straszaków w postaci strachów na wróble mija się z celem gdyż ptaki bardzo szybko przyzwyczajają się do ich obecności,
- Popierając na stawach obecność rybołowca należy poświęcić więcej uwagi na obserwację terenu zanim skorzystamy z broni hukowej, aby go nie spłoszyć.

- Sylwetka polującego rybołowca jest bardzo charakterystyczna i trudno ją pomylić z sylwetką czapli czy też kormorana,
- W związku z powyższym zanim będziemy płoszyć ptaki rybożerne należy zorientować się czy na stawach nie ma żerującego rybołowca,
- Dopiero po stwierdzeniu jego braku możemy przystąpić do płoszenia ptaków rybożernych,
- Rybołów nie przebywa długo nad stawami zazwyczaj dość szybko wypatruje zdobyczy krążąc nad wybranymi stawami chwytając ją i odlatuje,
- Nawet jak mu się nie uda schwytać ryby za pierwszym razem podejmuje atak po raz drugi na tym samym stawie.

- Każdy hodowca ryb doskonale orientuje się jakie ryby i jakiej wielkości przebywają w konkretnym stawie,
- Obserwując stawy musi więc zwrócić baczniejszą uwagę na stawy z rybami o wielkości 15 cm i większymi,
- Stawy z tarlakami karpi oraz szczupaków są bezpieczne,
- Rybam w tych stawach zagrozić może jedynie wydra.

**Akceptując obecność
rybołów hodowcy ryb
zmuszeni są de facto do
akceptowania innych
rybożerców
i ponoszenie większych strat**

Realne dopłaty

- Realne dopłaty powinny uwzględniać wszystko to co opisatem powyżej i **nie powinny być niższe niż 10 000 Pln /para/rok**
- Warunkiem otrzymania takiej dopłaty byłoby stwierdzenie obecności rybofowa na danych stawach poparte dokumentacją fotograficzną,
- Osoba otrzymująca taka dopłatę zapewne podejmie wszelkie działania aby zapewnić rybołowowi odpowiednie warunki do żerowania i w przyszłym roku znowu ją otrzymać.

Dopłaty do produkcji w domyśle rekompensaty za poniesione szkody

- Wprowadzenie takiego systemu powinno być w gestii Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska,
- Środki finansowe powinny pochodzić z UE,
- Byłaby to rekompensata wypłacana dla właścicieli, dzierżawców stawów rybnych za ryby zjedzone przez gniazdujące w Polsce rybołowy,
- Uzasadnieniem byłby fakt, że chronimy u nas ptaki dla zachowania różnorodności biologicznej na poziomie całego kontynentu.

Problemy związane z dopłatami

- Wprowadzenie dopłat wymaga zmian ustawodawczych przygotowanych na poziomie Ministerstwa Środowiska poszerzających zapis ustawy o ochronie przyrody (artykuł 126. 1) i wpisujących rybołowa na listę zwierząt, za które są wypłacane odszkodowania ze Skarbu Państwa.
- Obecnie wypłacane są odszkodowania rolnikom i rybakom za szkody wyrządzone w uprawach, płodach rolnych, pasiekach, gospodarce rybackiej przez żubra, wilka, rysia, niedźwiedzia i bobra.

Zalecenia

- Wprowadzić bezwzględny zakaz polowania na stawach karpowych gdyż istnieje duże prawdopodobieństwo zestrzelenia lub zranienia rybołowa,
- Dopilnować aby wszelkie materiały sznurkowe oraz foliowe pochodzące z gospodarki rolniczej były natychmiast usuwane z pól i zabezpieczane przed dostępem ptaków – dotyczy to zwłaszcza okresu lęgowego kiedy to ptaki poprawiają czy też budują nowe gniazda gdyż istnieje duże prawdopodobieństwo zaplątania się w sznurki niesione do gniazda nie młodych ptaków,
- Budowanie platform z gniazdami rybołowa w pewnym bezpiecznym oddaleniu od terytorium zajmowanego przez puchacz.

Dziękuję za uwagę

Ochrona rybołowa *Pandion haliaetus* na wybranych obszarach SPA Natura 2000 w Polsce

NI LIFEIS NAT PL00019 LIFEPandionPL

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu LIFE Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowej i Komitetu Ochrony Ornitów